

Artur Andrzejuk

Czym jest tomizm?

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Plan

- Najważniejsze tezy filozoficzne Tomasza z Akwinu
- Potępienia w 1277 i spory nimi wywołane
- Arystotelizm chrześcijański a tomizm
- Tomizm trydencki
- Odmiany tomizmu po encyklice *Aeterni Patris* (1879)
- Tomizm dzisiaj

Najważniejsze filozoficzne tezy Tomasza z Akwinu

- Istnienie jako akt bytu
- Bóg jako samoistne istnienie
- Człowiek jako duchowo-cielesna jedność

Potępienia w 1277 i spory nimi wywołane

- **PARYŻ**
  - Że Bóg jest samoistnym istnieniem
- **OKSFORD**
  - Że człowiek ma jedną formę substancjalną
  - Wrogowie i obrońcy Tomasza
  - Zniekształcenie głównej tezy Akwinaty

„Wojna zakonów”

- **Franciszkanie**
  - Bonawentura
  - Jan Duns Szkot
- **Musieli konieczne atakować ujęcia Tomasza.**
- **Kapituły generalne dominikanów zalecały trzymanie się nauki Tomasza.**
  - Tymczasem wielu mistrzów dominikańskich było arystotelikami, a tomistami o tyle o ile Akwinata trzymał się nauki Arystotelesa.

Tomizm trydencki

- **Arystotelizm chrześcijański**
  - Mikołaj V (1397-1455)
  - Kardynał Kajetan (1469-1534)
- **Tomizm trydencki**
  - Italia i Hiszpania
  - Sobór trydencki (1545-1563)
  - Św. Pius (1504-1572)
    - *Tomasz Doktorem Powszechnym*
    - *Editio Piana*

(teologia Tomasza z *Summy*)

Scholastyka XVI i XVII wieku

- Teologia z *Summa theologiae*
- Filozofia z komentarzy do Arystotelesa
  - Franciszek Suarez (1548-1617)
  - „reformował” tomizm łącząc go ze szkotyżmem.
    - Tę to scholastykę usunęła w Polsce ze szkolnictwa Komisja Edukacji Narodowej w 1773 roku.
  - Funkcjonował także nurt upowszechniania „czystego tomizmu”
  - jego najwybitniejszym przedstawicielem w XVII wieku był Jan od św. Tomasza (1589-1644).

Aeterni Patris (1879)

- Leon XIII (1810-1903, pap. od 1878)
- Apel odrodzenie filozofii Tomasza z Akwinu

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Artur Andrzejuk

Czym jest tomizm?

8

Tomizm tradycyjny

- Filozofia arystotelesowsko-tomistyczna
- Byt złożony z istoty i istnienia
- Istota realizuje model pomyślany przez Boga
- Istnienie jest sposobem bycia istoty
- Polega na relacji do Boga (Bóg nieustannie je podtrzymuje)
- Przedmiotem metafizyki jest pojęcie bytu (tego, co jest i co być może)

Tomizm lowański

- Łączenie myśli Tomasza (w wersji tomizmu tradycyjnego) z danymi nauk przyrodniczych
- Przedmiotem metafizyki są własności bytu mierzalne fizycznie
- Łączenie tomizmu z którymś z modnych kierunków filozoficznych
  - Kant (Joseph Maréchal),
  - Hegel (Agostino E. Gemelli),
  - a nawet Marks (Emmanuel Mounier).

Tomizm transcendentálny i fenomenologizujúcy

- Łączenie tomizmu z transcendentalizmem (Kartezjusz, Kant, Husserl, Heideggera)
- Przedmiotem badań jest świadomość podmiotu poznającego
- Analizy filozoficzne muszą być poprzedzone badaniami fenomenologicznymi
- W Polsce występowało przede wszystkim łączenie tomizmu z fenomenologią, co nie zawsze traktowano jako tomizm transcendentálny

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Artur Andrzejuk

Tomizm egzystencjalny i konsekwentny

- Najważniejsza i wyjściowa dla Tomasza jest problematyka *esse*
- Pierwszą dyscypliną filozoficzną jest metafizyka (niekiedy utożsamiana wprost z całą filozofią)
- Mieczysław Gogacz postulował konsekwentne, jak sam to nazwał, odczytywanie wszystkich tez Tomasza w świetle jego teorii istnienia

Katedra Historii Filozofii
Starożytnej i Średniowiecznej

Artur Andrzejuk

Czym jest tomizm?

12

Tomizm analityczny

- Tendencja łączenia anglosaskiej filozofii analitycznej i filozofii umysłu z aparaturą pojęciową Tomasza z Akwinu,
- a także z podejmowaną przez niego problematyką
- Filozofię języka (np. w wydaniu wczesnego Wittgensteina) łączy z tomizmem realizm i podejście zdroworozsądkowe
- oraz sprzeciw wobec idealizmu, charakteryzującego filozofie podmiotu (np. kartezjanizm, fenomenologię).

Tomizm biblijny

- Próba odbudowania teologii tomistycznej opartej na egzegezie biblijnej Akwinaty
- Theodore Pinkaers – Tomasz jako moralista
- Jean-Pierre Torrell – Tomasz jako mistrz życia duchowego

WNIOSKI

- „Ten rozwój filozofii tomistycznej w jej różnych odmianach i postaciach świadczy (wbrew opinii niektórych) o tym, że jest to nadal filozofia żywa”.

